List 1. **NOVICE** Tečaj XVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 7. januarja 1863.

Dobrovoljna novoletnica.

Na sveti Silvester o zadnji že uri,
Še nisim prav dobro zatisnil očí:
Kar — „rompompom!“ strašno se stresejo duri,
In čudna prikazen pred mano stojí.
Obide me grôza in strah me spreleta;
Pa migne mi, naj se nikar ne bojim;
„Jez — pravi — sim duša rajncega leta
In ključe zdaj novega tebi zročím.
Zabavljal veliko čez dneve si moje
Le tiho se vé, — togotíl se molčé;
Naravnost odkrij zdaj vse želje mi svoje,
Kar koli tišalo je kdaj ti srcé;
Nasledniku hočem te priporočiti,
Da bode po volji ti vse bolj ravnal,
Kar koli porečeš, ima se zgoditi,
Da več ne boš režal in skoz godrnjal.“

Poslušam ga, — mislim si, striček oj zviti,
Si čuden možiček, preveč si sladák;
Obetaš po druzih še le zdaj storiti,
Kar sam nisi storil, ko bil si velják.
Vošíl in željá res v svoji da pratiki
Začrkanih 700 košev imam;
Zaupam besedi nikdar pa ne sladki,
Odkar svet hinavski na drobno poznám.
Kako le nek hoče mi dobro želeti
Zastaran, oholi, neusmiljeni plent,
Ter srečno mi dôbo vso novo začeti,
Ki vès je zaljubljen v svoj star regiment? —
Tako si le mislim, ne zinem nobene,
Ker vém, da lizúnom nič upati ni;
Čeravno vse moje željé so poštene,
Pa v jajcu še zlodi clo dlako dobí.
Se vé, da je misel me zlo sprehajála,
Da bil bi ga gorko pa krepko oštel. —
„„Da zemlja to leto je boljše rodila,
Ne gré hvala tebi, to Božji je dar; —
Pomanjkanje, reve, krivic brez števila,
Si mislim na dalje, to tvoja so stvar!
Naj bile bi letne še 1000krat bolje,
Saj tudi si 1000 zób novih rodíl!
Se vé, da nekterim si stregel po volji,
Al večidel ljudem si pa fige molil;
Obesel na vrata mi prazne bisage,
Še vrabci, k' jih vidijo, deleč bežé.
Si strgal mi hlače, razdjal dva klobuka,
Si suknjo mi, srajco, podplate predrl,
Da pávec kot kušar iz škornice kuka,
In s kašte — si davno že vse mi požrl,
Ni kislega zelja, ne kaše, ne repe;
Kar ti nisi snedel, naslednik bo tvoj;
Izpraznil grdôba si klet mi in žepe,
In zdaj se sladkaš — in norčuješ z menoj!“ —
Tako bi bil rad mu naštel litanije; —
Pa kaj? saj resnica se reči ne smé!
Pol'-tiči učijo, da solnčice sije,
Če tudi o črni polnoči dež gré.
Kadar sim še koli resnico govoril,
Vselej še skor v kremplje opekel se sim;
Zato pa že davno obljubo sem storil
Pri kôzlovi bradi! da raje molčim. —

Tako sva se gledala z duhom debelo,
On nič mi ne reče, jez tudi nič ne;
Pa kaj da si mislim, se mu je že zdelo,
Zatoraj skesan vès prijazno začne:
„Ti vidiš, jez moram se v večnost ločiti,
Grešil sem veliko, to živo spoznam,
Oh, naj bi pač mogel vse prenarediti,
Sramujem se, oh, in prepozno kesam! —
Pa kaj že sramota? — ta briga me malo,
Saj lahko sleparček se kje še dobí
Za groš, da po svetu bi trobil mi hvalo;
Al uni svet, uni svet! ta me skrbí!! —
Če hočeš, me ti še zamoreš otéti,
Da tam Radamant me s polenom ne bo;
Al delo težavno bi mogel prevzeti,
Oj prosim te, prosim daj, stori mi to!
Za leto prihodnje vso prat'ko popravi,
Ker stara se prenarediti ne dá;
Ter čase in dneve po volji prestavi;
Zapisal kar boš, po vsem svetu veljá!
In da boš verjel, da resnica je gola,
Ti moč dam prečudno, le skušaj magár,
Storiti zdaj znaš tud kar črna ne šola,
Pa hitro — dokler sim še jez gospodar.“

Ahá! — te prignala tedaj je le sila,
Si mislim, da tiček poboljšan si vès! —
Al moč, — privilegij bi dobra le bila,
Če tudi na repu prinese ju pès. —
Poskušam moč svoje prečudne oblasti,
Kar rad imam rečem: „klobasa naj bo!“
In z mize začela klobasa je rasti,
Oj moje veselje je vrhano b'lo! —
Še skušam in rečem: „Naj bo kùp denarjev!“
In kar sem govoril, se v hipu zgodí.
Se vsulo je bankovcov kakor komarjev,
Le škoda, da tolsti preveč so že b'li!
In kaj še? — Sem bil še kot deček poreden,
In drugim sem rad že klofute dajal; —
Dolžan ni ostal mi se vé da nobeden,
Nekteri nazaj mi je trikrat več dal.
Ker vendar pa treba je včasi kloftati,
Zdaj ukažem: „mašina nevidna naj bo,
Ki znala bo včasi koga naklepati,

Da sam ne bo vedel od kod je prišlo.“
In — hoj buškarona! — mašina je bila,
Tér udriha! — pa nihče ne vidi od kod?
Oj pač bi b'la včasi ta dobro služila
Na lévi posebno, pa tud še drugod.
Zdaj za me je ura se vé da b'la prava,
Da srečo bi utrdil za vselej si bil; —
Pa moja je taka že muhasta glava,
Da raji kot srečo sim burke lovil.
Še hotel sem gósle na méh narediti,
Pa duh me preganja: „dovolj je za zdaj!
Moj čas že poteka, le hiti! le hiti!
Prestvari mi pratko, da rešen bom prej!“
Le čakajte, zdaj vam jo bom pa naredil!
Si mislim, se vsedem, pa smejam se v pest,
Vsem pratkarjem letos bom rajtengo zmedil,
Razdelil bom leto zdaj v mescov le šest.
Oj to pač ti bodo vsi pratkarji vpili,
Ki prat'ke imajo že tiskane vse!
To bodo rjuli, kot poljski kdaj judi,
Ko s teslom so strigli jim dolge brade!
Tako-le bo pratika nova nar'jena:
Da mesec najprvi ni januar več,
December pušobni, ta reva ledena,
In februar mrzli odpade naj preč,
September, — pa tudi avgust je že dober,
Oba naj imata po 60 dni!
Ostane naj tudi pošteni oktober,
Ki sladko nam grojzdje pa vince rodí!
Se vé da nekteri spet bodo pa vpili:
„Glej osla! kaj mesec po 60 dni!!
Pol leta prezgodaj smo tak se rodili,
Trinajsti dan mesca že v žepu nič ni!“
Pa jez se ne zmenim za dve al tri srake,
Tud ne za tri vrabce, in tud ne za pet;
Če vrabec tud' misli: da za-nj in za take
Je vstvaril Bog črve, ljudí in vès svet.
Jez raji le splošne in silne potrebe,
Ter občni korist le v čislih imam;
Ne delam nikoli razločka osebe,
Ker se prekrstiti nikakor ne dam.
Zatoraj sem pisal: Jesén naj bogata,
In ljuba pomlad naj vse leto cvetè,
Nemarna, ledéna pa zima osata
Iz časa in pratike spravi naj se!
Se vé, da spet drugi se bodo jezili,
Ker zime in toraj tud pusta ne bo,
Pa naj bi se taki vsaj s tem tolažili,
Da pust je vès svet in da vse je pustó.

„Prav dobro bo to!“ — mi duh kima in pravi,
Al moja s tem ni vpokojena še vest,
Da rana se stara vam čisto zazdravi,
Le piši, kar bom ti diktiral še jest.“
Naznani zdaj svetu le v mojem imenu,
Kako da me zguba dni mojih bolí.
Res dragi so bili prav v dvojnem pomenu,
Pa, — šli so, — zgubljeni so — vekomaj vsi!
Nasledniku mojemu toraj sporoči:
Naj rajši le svoje posluša srcé,
Da s tako praznoto kot jez se ne loči;
Za to naj tud zbori deželni skrbé!
Zapiši nasledniku mojemu dalje,
Naj blagor narodov pri srcu mu bo!
Naj kupí si rajši še veče očale,
Da gledal bo vse, in ne enih samó!
Da več mu pa bote kot meni verjeli,
Z domačo besedo naj vse vam pové:
Pravica, bogatsvo cvetè naj v deželi,
Vse moje napake se naj prenové!
Jez mogel sicer sem vam davkov dodati,
Ker sila, potreba velika je b'la,
Naj on pa zato vas takó obogati,
Da nikdar ne bo več noben'ga dolgá.
Zaklade pred Turki še skrite v temine
Naj vrže iz zemlje globoke na dan,
Da bote imeli spet cvenk in cekine,
In ažjo na veke naj bo pokopan.
Potem pa hranite zaklade v deželi,
Ne dajte na ptuje srebra in zlatá,
Gorjé vam, če bote le judom verjeli,
Iz enega vraga vam bodeta dva!
Tud piši ravnalo za vse gospodarje:
Da varčno in pametno sploh naj živé!
Že prav, da pri krajcarjih malih se varje,
Pa veči naj luknje se tud zamašé!
Zapiši nadalje, goveje da kuge
Naj v vašo deželo nikoli ne bo!
Pa lakota huda, nesreče vse druge
Naj deleč v deveto deželo gredó!
In vojska krvava naj večno pogine,
Naj delajo rajši junaki domá;
To v prid bo pohištva in vse domovine,
Če prav razumete, dobička sta dva.
Tud bolj kakor lani Bogá se držite,
Njegove postave, sicer bo gorjé!
Če vragi pa brali vam bodo levíte,
Potem po pravici hudó naj vam gré!
Gorjé in gorjé oj nesrečni deželi,
Kjer vira modrosti ni, svet'ga Duhá!
Gorjé vam, če bote dost' tacih imeli,
Ki iščejo sebe in križ brez Bogá!
Pogine naj toraj vsa gadja zaléga
Sebičnih lizúnov, krivičnih ljudí!
Da s tem korenina vsakterega zlega
Usahne, pogine, se večno zgubí!
Povésijo naj se goljufi vsi zreli,
Tatje, potepuhi in figamožje,
Lažnjivi časniki pa naj bi zgoreli,
Že tri dni napreden se z birse rodé;
Ne dajajte toraj za vraga denarja,
Ki zlasti Slovenca kot gada črtí.
Ker ljubi Slovenec svoj dom in cesarja,
To, to prav hudobi pod nós se kadí!
Zato pa mu roka tud Božja bo mila,
Mu blagodarila pohištvo, poljé! —
Tud piši: naj trta bo več mu rodila,
Zato ker on nósi pošteno srcé!
Za šlape in šleve pa česna, čmerike,
Za pujse želoda prestrašno naj bo!
Solí bolj po ceni pa kupe velike,
Pa piče in klaje za drugo blagó!
Veliko naj kruha bo, sira in bôba,
Vse z eno besedo po sreči povsod!
Pri priči začne se vam rajska naj dôba:
In — z mirno vestjo se bom ločil od tod!“

Tako mi je hotel še več naročiti,
Al ura je bíla prebrž polnočí. —
„Oh zdaj se pa moram za večno ločiti!
Oj z Bogom!“ — izdihne — več bilo ga ni!

Le pojdi, si mislim, če češ zastran mene,
Saj srečo bogato za rep zdaj držim! — —
Al joj! — joj! sanjé ve goljufne, peklene!
Nič sreče ni bilo več, ko se zbudím.
Poštenim se listom sicer gole resnice
Pošiljajo, ne pa laži, to se vé;
Pa vendar, sem rekel, naj dam to v „Novice“,
Gredó naj pod štempelj enkrat tudi sanjé!

Res smešna je logika zgodbe te cele,
Pa vendar tud dobrega kaj je le vmes;
Bog daj, da bi vse vsaj pametne želje
Spolnile v življenji se tudi zares!

M.V-l.

1863!

Preteklo je zopet jedno leto!

Z žarečimi perutami se je dvignulo iz svitečega srca večnosti, z zatemnelimi se je utopilo va-nj nazaj k drugim svojim bratom.

Na pragu stojimo važne časne premembe. Z jedno roko se poslovujemo od leta starega, z drugo spremljujemo novo!

Leto 1863! Tisočletnica slovanska! God neizrekljive pomembe in vrednosti! Pred tisoč leti oznanovala sta slavna brata sv. Ciril in Metod rešivno vero našega Izveličarja našim preddedom v narodnem jeziku in sta tako zvezala večne Božje resnice z neskončnim blagom národnim, sta zvezala narod naš mili s cerkvijo sveto!

Od te dôbe bil položen je temelj obstoja slovanskega od tolikih nezgod in težav stiskanega naroda. Cerkev le govorila je z našimi dedi in preddedi, z našimi starši v národnem jeziku, spolnivši besede sv. Pavla, da *„bolje je pred občino pet razumljivih besed govoriti v poblaženje, kakor deset tisoč v (tujih) jezicih.“*

Kje bi bil naš mili narod, če bi bila tako, kakor na drugi strani, mu tudi vera vsiljena bila s tujim jezikom. Poginil bi bil in ž njim národnost njegova.

Mili rojaci! kake misli nas morajo danes navdajati in izbujevati v premišljevanje, kako da vredno nastopimo novo, za nas Slovane — sveto leto?

Ozrimo se s hvaležnim in pobožnim srcom najpred gori k večnemu Vladarju vseh narodov, da je prižgal tudi nam zvezdo rešivno in budivno, ki nam odpera in razsvetljuje pot, po kteri le zamoremo doseči svoj namen: dušnega in životnega blagostanja, da vsem drugim narodom enako izobraženi in zavedni stopimo v kolo človeške družine. Prosimo Vladarja vseh vladarjev, da ne odtegne svoje vsemogočne roke od nas, da njegov blagoslov se razliva čez nas, čez naš mili narod, čez našo miljeno krasno domovino!

Zvesti ustopimo se okoli naše države, zveze mnogoslavnih narodov, mogočni prestol, s kterega blišči svít enakopravnosti in svobode vsem narodom. Skazujmo v djanji, da naša skrb, prebuditi sile narodne, veljá občinstvu, ne pa, kakor hudobni natolcevavci nas obrekujejo, nevarni ločivni sebičnosti. Držimo se postav, in zahtevajmo njih spolnovanje brez straha!

Ljubimo vse druge narode, ki so sobratje v družini državni. Le zjedinjeni v ljubezni in svobodi bodemo spoznali, da ne smé narod naroda moriti in mu pravice kratiti; kajti le zvezani smo zadosti močni, da si pred sovražniki vunanjimi ohranimo mir in srečo v državi.

Ljubimo pa posebno svoje brate slovanske, v kterih se pretaka ista krv kakor v nas, ki imajo isto doto z nami od Večnega — neprecenljivi, sladki, mogočni jezik naših preddedov. Kadar bodo letos zapeli po zemljah slovanskih zvonovi harmonično oznanovajoči tisočletni spomin naših aposteljnov, takrat bratje naj se v ljubezni in slogi zvežejo tudi vse srca naše. Podpirajmo se, da moremo doseči lože težki namen, ki ga ima gotovo tudi naš velikobrojni narod kakor vsak drug.

Obhajajoči tisočletnico prevdarimo: ali je storil naš narod v tisoč letih tak korak v izobraženosti in omiki, kakor je bilo mogoče? Če se pokaže, da ne, prevdarimo dalje: kaj je bilo krivo, da smo zaostali: ali iz lastne národne nemarnosti, ali iz drugostranskih zaprek, in odstranimo to in uno z modrim obnašanjem in neutrudljivo delavnostjo!

Kviško tedaj vrli delavci in ratarji na polji dušnem! Ne mudite, vsak na svojo njivo! Budimo svoje brate s prijazno besedo iz spanja, iz nesvestja! Podučujmo, nadušujmo jeden druzega, da stanovitno stopamo naprej na poti nam od Boga odmerjeni! Oprostujmo svoje duše zmot tujčevanja, ki nam zlato solnce narodne zavesti in narodnega ponosa zakrivajo ko gosti, temni oblaki.

Odprle so se prave národne učilnice, naše čitavnice, iz kterih naj izvira koristen poduk čez celi narod. Udeležujmo se njih podučivnih in razveselivnih naprav, ustanujmo jih še več in podpirajmo jih, kolikor mogoče!

Ne pozabimo narodnih ljudskih knjižnic (bukvarnic). Ustanovljujmo jih v občinah, v farah ali posamnih krajih; obilen sad bodo prinašale.

Kadar si volimo zastopnike v občinske (srenjske), deželne ali državne zbore, bratje, bodimo pazljivi — in ne dajmo nikomur zaupanja našega, kdor ne spozná, da blagor naroda izhaja le iz národne omike, kdor ne ceni in ne zná dostojno našega jezika, kdor se sramuje biti naš, kdor se ne more odpovedati svojemu lastnemu dobičku na občni prid, kdor ne zastavi svojega premoženja, svoje časti in svoje prihodnosti za prepričanje svoje. „Mož“ mora biti vès, kdor hoče za druge skrbeti in jih zagovarjati.

Zahtevajmo postavno in prevdarno spolnovanje naših pravic od vseh, ki imajo jih spolnovati!

Ne strašimo se nasprotnikov. Premagujemo jih s potrpežljivostjo in z zmernostjo ter pridobljujemo si jih s prepričevanjem za prijatle.

Trudimo se vsak po svoje kaj koristnega ustanoviti iz zgol rodoljubja za naš narod. Podpirajmo naše pisatelje, kupujmo in razdelujmo koristne in lepe knjige (bukve), naročujmo in priporočujmo naše časnike in druge spise.

Mislimo in nabirajmo močí, da ustanovimo tudi „matico slovensko“, iz ktere, kakor bčele iz ulnjaka, naj prileté podučivne knjige za narod naš mili.

Ne zabimo materialnega prida in napredka na gospodarskem, obrtniškem in sploh djanskem polji!

Skušajmo, priporočujmo to in drugo novo naredbo in znajdbo.

Pomagajmo si v vsakem obziru bratovsko, ker življenje sedanje posebno zahteva, da delamo z zjedinjenimi močmí, da se hitro in marljivo gibljemo, sicer zaostanemo za drugimi strašno deleč in pademo v neusmiljeno revščino, v kteri se ne more napredovati in zvršiti dušna omika.

Če naenkrat vse ne steče po volji, ne odstopimo od svojih pravičnih namenov, kteri so danes taki kakor lani in predlanskim, in kteri morajo ostati tudi zanaprej. Naj se ne spreminjajo ko luna na nebu; saj izvirajo od večne resnice.

Če nam močí hočejo pešati, ozrimo se nazaj, — in srčnost mora rasti v nas, ker vidimo, da naše mlado národno drevce poganja že cvet, in obeta kmali tudi razveselivni sad.

Bodimo složni vsi, če tudi eden ali drugi v tej ali uni stvari drugače misli in sodi; namen naš mora biti pri vseh napravah: „Vse za srečo domovine!“ Ne udajmo se nikakor kakemu razprtju, temoč „složimo se“! Spominjajmo se besed slavnega Svatopluka! Kaj bi bilo iz naše mlade lipice slovenske, če ji odpade vejica za vejico in če bi se clo deblo skrehnilo!

Složno bratje! da bodemo dobre vesti zamogli tekočemu letu v torbico podati listek svojih djanj, ktere bode položil v bukve naše zgodovine in nesel tjè pred večnega Sodnika na tehtnico pravično!

*

Naj bi bilo napisano na njem: „sloga bratov“, „sprava narodov“, „djanska enakopravnost vseh ljudstev“, „sreča države“, „zadovoljnost vesvoljna“ — in — naj bi sodba Gospodova v naših djanjih mila nam bila!

Pozdravljeno bodi novo leto, — spolni vošila naše!

Dr. L. T.

Gospodarske stvari.

O zadevah goveje kuge.

Goveja kuga, o kteri Evropa (naš del svetá) pred letom 1709 skor nič vedila ni, ker je še le leta 1709 iz azijatske Tartarije v Evropo zanešena, v različnih krajih razsajati začela, tako, da po prerajtbi dr. Fausta je v preteklem stoletji (od 1709 do 1809) v Evropi sami gotovo 200 milijonov goved pomorila, (samo v celjskem okraji je od mesca sušca do konca leta 1780 jih poginilo 10.000) nam še zmiraj žuga. Da naši gospodarji zmiraj vedó, kako stojimo s to morivko, jim bomo naznanjali vse, kar pozvedamo iz gotovih virov.

Po poslednjih naznanilih c. kr. general-komande v Zagrebu se v Bosni na Turškem kuga čedalje bolj razširja; vse nahije (okraji), razun ene, so bolj ali manj okužene; poginilo je živine že sila veliko.

Po naznanilu kr. namestništva zagrebškega od 20. decembra se je kuga ta (?) prikazala tudi v Karlovcu (v predmestji Banja), eno govedo je poginilo, dvoje so pobili.

Že se tudi na Štajarskem in sicer v Rajhenberku in Šedunu sevniškega okraja bojé, da ne bi imeli goveje kuge. Bog daj, da bi ne bila prava goveja kuga, ampak le vrančna bolezen! Kakor nam naš gospod dopisnik Sitar iz dolenskega Zasavja piše, je prignal pred božičnimi prazniki neki Hrvat več svinj k mesarju rajhenburškemu na prodaj; mesarjeva dva soseda kupita od Hrvata nekoliko svinj; pa že prvi in drugi dan po klavšnji napade čvetero goved strašna bolezen; neki kmet iz Šeduna (vas 2 uri od Rajhenberka) pripelje voz mrve v ta trg, ustavi svoje čisto zdrave vole blizo tistega mesta, kjer so unidan hrvaške svinje stale; drugi dan napade že oba vola kužna bolezen in se loti tudi drugih poprej zdravih goved tega kmeta; pa še ni zadosti: še mesarjevo živino, pri kterem so une svinje bile, kmalo po tem ravno taka bolezen napade, tako da pri vseh teh posestnikih je do danes (30. dec.) že šest glav padlo, drugih šestero pa menda ravno to čaka.

Našim gospodarjem pa, ki bi jih utegnila nesreča zadeti, da jim živina za govejo kugo zbolí, imamo zdaj še nekaj tolažljivega povedati. Povedali smo že, da ni bolje pomoči, da se ta neozdravljiva in kužna bolezen iz začetka mahoma zatare in daljna nesreča odvrne, kakor to, da se nemudoma prva bolna živina in vsa, ki je ž njo v enem hlevu bila, pobije in s poti spravi. Za to dobí gospodar odškodovanje po postavi. Ker je pa visoko c. kr. ministerstvo zvedilo, da si nektere kantonske gosposke prizadevajo, živino prenizko ceniti, ki se ima pobiti in gospodarju poplačati, ali da po predolgih ovinkih ravnajo s to cenitvijo, je dalo vsem kantonskim gospóskam ukaz, naj hitro doženejo in prav cenitev, ker potem bo vsak gospodar raje hitro povedal, da ima bolno živino in nič ne bo skrival. — To nam je vesel dokaz, da visoka vlada po očetovsko skrbí za nesrečne gospodarje; — to naj bo pa tudi opomin gospodarjem, da brž brž tekó h gosposki in ji povedó, da jim je živina zbolela. Iskrico je lahko zatreti, plamena pa ne!

Obrtnijske in rokodelske stvari.

Koliko so nekdaj ljubljanski tesarji si prislužili na dan?

Gospod Gvajec, mestni tesarski mojster, nam je podal na pergamentu pisano „cimpermansko zunftno postavo“ (Zimerleuth Ordnung bey der Statt Laibach) od leta 1576, tedaj 13 let manj ko 300 let staro. Nemški „Zimerleuth-Ordnung-i“ je priložena slovenska prestava, stara zlo, kakor se iz pisanja vidi, pa vendar mlajša od nemške.

Zanimiva nam je ta stvarca iz dvojnega obzira: enkrat zato, da vidimo, kolikšna je bila dnina takrat memo dandanašnje, in spet zato, kakošen je bil pred 300 leti nemški, in kakošni — nekoliko pozneje — slovenski jezik. Reveža sta bila obá, pa še veči revež je bil nemški. In nauk iz tega? — naj si ga posnameta pošteni Nemec in pošteni Slovenec sama!

Poslušajte tedaj, dragi bravci!

Einen Ordentlichen Master, der sich umb ain arbait annimbt, Und dieselb in seiner Speyss verricht, Solle ain ganz tagwerch für sein lohn gegeben werden 13 khreuzer.	**Jenmu Moistru, kateri se Diela ob ſvojem ami uſame, ſa jeden dan 13 kraizerjov.**
Einen Ordentlichen Zimerkhnecht ain ganz tagwerch 11 khreuzer.	**Jenmu Gselu za jeden dan 11 kraizerjov.**
Einen Leer Jungen der nit drey ganze Jar bei den Zimerhandtwerch gewesen oder drey ganze Jar gelehrnt hat, solle ein tag Zulohn gegeben werden 10 khreuzer.	**Jenmu fantu, kateri se ni ſche tri Leita vuzhiu, se ima jeden dan 10 kraizerjov dati.**

Ako primerjamo današnjo dnino s to pred 300 leti, vidimo pač velik razloček. Pa to ni čudo, ker se je vse silno podražilo na svetu. Al to je bolj zanimivo, da med mojstrom in fantom je tak mal razloček bil.

Natoroznanske stvari.

Naturo spoznavati — vraže preganjati.

Od Soče 2. jan. * Ko se je 14. dne preteklega mesca na jasnem ponočnem nebu prikazala krasna severna luč ali burjava, uganjal se je velik hrup tam pa tam; vraže so se vsipale kakor orehi z polnega koša; ta je trdil to, ta uno; prostih ljudí (in med te štejemo tudi dosti gospôde v dolgih suknjah) ni nobeden vedil, kaj je ta prikazen na nebesu, ki so nam jo „Novice“ razjasnile v poslednjem lanskem listu. Naj povem, kaj se je godílo v okolici naši. V našem bližnjem mestu Gorici je nek straža na gradu (tako saj smo slišali) dala s topom znamenje, češ, da je v bližnji vasi Salkanu ogenj, in vsled tega se začnejo tudi zvonovi po cerkvah mestnih žalostno glasiti; vse je od straha na nogah in veliko se jih napravlja, da bi šli gasit. Salkanci pa so nasproti mislili, da je nesreča ognja Gorico zadela, in nekteri se tudi napotijo iz ravno onega namena proti mestu. Takih misli so bili tudi Kanaljci, ki so vidili veliko zarjo stati nad hribom sv. Valentina in proti južni benečanski strani. Avčanom in drugim gorjanom se je zdelo, da gorí v Učah, Koboridčanom pa, da je Bovc v plamenu, in tako unim nasprotno.

Ali niso take dogodbe živa priča, da nekoliko naukov iz naturoznanstva je celó potreba v ljudskih šolah?

Različne stvari.

Kako uravnamo naše nove občine ali soseske?

Spisal Podgorski.

Bliža se spet deželni zbor. V nekoliko dneh mu se u drugoč odprejo vrata. Dežela ga željno pričakuje, zakaj dela, ko ga čaka, je obilo in prevažnega. Najimenitnejša njega naloga, ko jo bo imel zvršiti, pa brez dvombe bode uredba občin, sosesk ali komunov, kakor jim na Primorskem pravijo, izdelanje in dogotovljenje občinske (soseskine ali srenjske) postave.

Kako neizrečeno važna je ta postava, ni treba na široko dokazovati. Dovolj bode sklicati se samo na prvi odstavek občinskega zakona od 17. marcija 1849 po vladi samej izdanega, ki se glasí: „Temelj svobodne države je svobodna občina.“ In to gotovo po vsej pravici. Občina je šola za samopravje in samosvestje narodno. Tù se učijo ljudje občne svoje zadeve sami ravnati; tù se zbuja in goji tisti občinstveni duh, ki ne skrbí samo za-se, ki v sreči celote tudi svojo srečo išče; duh, iz kterega izvira tista krepka in žrtvonosna ljubezen do domovine, ki dela narode velike in mogočne. Zatira se in odvrača grda sebičnost, ktera vse sama hoče najbolj vediti in sama vse v rokah imeti, pa nima srca, ko za-se; ktera brez očitnega svojega dobička ne gane ne prsta; a slepica ne pomisli, da kadar propade občа stvar, zgubljen je tudi pojedinec ter izdan premagavcovi samovolji.

Al kakor je lepo uravnana, krepka občina na korist narodu, ravno tako tudi vladi, ki taki občini lahko zaupa marsiktero opravilo, ktero sama s težavo in z neprimernimi stroški opravlja. Občina bode podlaga, na kterej se osnuje boljša in cenejša deželna in državna uprava.

Al preden začnemo govoriti o tem, kako bi se imele ustrojiti nove naše občine, da bodo zadostovale národnim in državnim potrebam, ozrimo se še malo na naše sedanje občine.

Da one, kakoršne so sedaj v djanji bile, niso bile k ničemur, ne državi na korist, ne narodu, o tem menim, da smo vsi ene misli. Ako tedaj najdemo vzroke tej žalostni prikazni, bomo vedili, kakošne naj nove občine ne bodo.

So pa ti vzroki po mojem mišljenji posebno sledeči:

1. Preskrbna vladna kuratêla. Kakor drugod tako je hotla vlada tudi v občinskih rečéh vse sama misliti in vse sama storiti. Jela se je, brez stalne sisteme, v občinske opravila mešati, račune pregledavati, z dnarnico gospodariti, celó župane postavljati in odstavljati, in sploh samovoljo na mesto zakona staviti. Tako so se občine, ki v omiki tako niso kaj visoko stale, s časoma odvadile samostojno misliti, in jele so vedno le ukaza čakati. Brez ukaza nič ter nič ni bilo. Postale so mrtve, od samovolje kantonskih gospósk skozi in skozi zaviseče mašine. Župani so čutili, da so služabniki ne samo kantonskih predstojnikov, temuč še tudi njih pisarjev in bričev. Zatoraj so pa pravi možaki tudi malo veseli bili, ako jih je občina za župane volila, ter so po večem komaj čakali, da so se tega bremena spet znebili. Da občina do tacih županov ni mogla posebnega zaupanja imeti, je samo po sebi jasno.

2. Občine so imele premalo izvršilne moči in samostojne oblasti. Ako kdo župana ni hotel poslušati, moral ga je ta, ako je hotel kaj opraviti, iti h kantonski gospóski. Ako kdo ni hotel z dobra plačati, kar je bil občini dolžan, moral je župan, če je hotel tudi le groš iztirjati, spet k gospóski korakati, izvršila (sekaciona) prosit. Kaj čuda, — da se je mnogoteri župan vsega tega letanja naveličal, ter svojo službo, ki je bila že tako samo breme brez vsake koristi, zanemarjal?

3. Občine so bile u prostoru in prebivavcih premajhne. Bilo je v enem okraji (kantonu) po 20 in več občin. Kočevski okraj jih je imel 30 in kamniški celó 38. Med temi so bile nektere, ki so imele komaj po 200 duš. Take občine so bile prvič neizmerno nerodne za upravo. Misli si človek samo trideset občin v enem okraji. Ako gosposka pokliče župane, tridesetim mora povabila pošiljati, trideset jih mora u kancelije cokljati; ako jim piše, trideset pisem mora odpravljati, in trideset odgovorov pričakovati. Koliko dela, koliko dragega časa se tù potrati! Drugač take občine nimajo ne denarne moči, ne umske; ne denarja za napravo neogibno potrebnih občinskih rečí, ne mož za župane pripravnih. Zares ni čuda, ako v takih občinah večkrat nahajamo župane, ki ne znajo ne brati ne pisati.

4. Pomanjkuje občinam našim izobraženja (omike), in vsled tega občinske in sploh državljanske samosvesti. Nevednež je slab špekulant. Kar ne daje precej gotovega dobička, to za-nj nima cene. Tako je nevednost tudi nam mnogo kriva, da občinstvo ne napreduje. Ljudje ne zapopadajo njegove važnosti, pa so nekaj nemarni nekaj pa ne vedó, kaj je storiti. Tudi to je nasledek poprejšne vladne sisteme. Zakaj ne v šoli, ne v djanji ni bilo prilike, kjer bi se bil človek za občinstvo, za državstvo kaj naučil. Zatoraj smo v javnih rečeh tako okorni, da se niti pomočkov, ki nam jih vlada sama ponudi, ne znamo prav poslužiti ter čakamo večkrat križem rok poboljška, kakor da bi kdaj sam od sebe, brez človeške prizadeve, prišel.

To so bile na priliko glavne napake, ki so dozdaj vspešen razvitek občinskega življenja zadrževale. Njih tedaj se moramo, kolikor koli mogoče, osvoboditi, ako hočemo, da bo odslej bolje. (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

Posluh!

Spisal P. Ladislav.

Človeška slabost je že taka, da ložeje prenaša, ako razodene, kar ga teží ter si srcé malo ohladí. Dopustite tudi meni, da brž ob novem letu povem par besedic, ki jih težko prikrivam.

I.

Da bi nam „Cvetje“ poparila slana nemarnosti, to mora v srce zbosti vsakega rodoljubnega Slovenca. — Neutrudeni gospod Janežič v Celovcu je osnoval napravo, da bi se izdavale klasične dela drugih narodov v naši besedi. Namen tej zbirki je ta, da bi prenašali umotvore starodavnih Grkov in Rimljanov, in pa naših bratov Slovanov na slovensko polje; da bi hodili mi tisto pot izobraževanja, po kteri so šli vsi evropejski narodi; da bi dobili tudi mi nekaj tistih, ktere na priliko Čehi že zdavnej imajo; da bi se množila slovenska literatura ter bogatil jezik; da bi delali učeni možje vsaj pismeno za dom, dasilih jih je osoda razkropila po vseh deželah, le domá jih je pustila malo; da ne bi nam sovražniki vedno trobili, da nimamo nič, kajti taki človek te bo precej prašal: „ali imate Homera, ali imate Horaca v slovenskem jeziku?“ češ, da slovenski jezik ni sposoben za take rečí. — Namen je tedaj dober, in opravičiti ga mora vsak pošten človek. Pa tudi korist ni mala. Tù naj omenim le Sophoklejevega Ajanta v Valjavcevi prestavi, ki ga je oddelek priobčil „Glasnik“ pred par leti. Vzemi v roke original in primeri, vidil boš krasoto in gibčnost slovenskega jezika; skor vsaka grška malenkost se dá po slovenski izraziti in zaviti,

rekel bi, da je Sophoklej po slovenski tako lep, kakor po grški. Beri pa nemške prestave, naj si bo ena izmed najboljših, postavimo, Donnerjevo, ako jih bereš brez teksta, komaj boš poznal Sophokleja, njegovih misli pa gotovo ne boš dovzel. — Mi moramo prestavljati klasikarje za nas po naše, kakor Nemci za Nemce; nemške prestave za Slovence rabiti je ravno tako, kakor nositi dvakrat obrnjeno suknjo, zakaj original zgubí po vsaki prestavi nekaj.

Pa kaj bi dokazoval važnost te rečí? saj jo vidi vsaki razumen človek. Tehtniše vprašanje je to: kdo bo pomagal? Nakladati orjaško delo le enemu, bilo bi krivično; pustiti, da onemaga, ne bilo bi domoljubno. Naš pridni Janežič dela na vse plati, da mu žile pokajo v glavi; da bi pa delal zastonj in vrh vsega še plačevati moral, tega zahtevati ne moremo in pustiti ne smemo — ljubav bližnjega ne sega tako deleč. Toraj kdo bo podpiral? Kmet ipso facto ne; taki ljudje, ki gledajo povsod le na to, da jim kaj „noter nese“, ne bodo; tisti po koži olikani nemškutarčki menda javalne. Dolžnost podpore ostane pravim in izobraženim domoljubom, ki se zavejo narodnosti ter vejo, zakaj gré; ki ljubijo slovenščino samo na sebi in mislijo malo naprej. Sèmkaj spada pa še posebno slovenska mladež na učiliščih, ker njena naloga je ta, da se najbolj pečá s takimi rečmí, in ta zavod bi moral biti prav za prav last mladine. Mislim, ako bi se udeleževali učenci vseh slovenskih gimnazij tako, da bi prišlo na 100 učencov vsaj 25 naročnikov, izhajali bi s stroški. Koliko je bilo lanskega leta naročnikov po druzih gimnazijah, ne vém, na novomeški bilo jih je 65. Z ozirom na število učencov (246), in pa če vzamemo to, da je dolenska stran sploh bolj borna, mislim, da je za nas dosti. V Ljubljani pa, kakor slišim, bilo jih je samo kakih 15. Gledé na število cele gimnazije (658) in gledé na večo premožnost Gorencov je to pač malo; moralo bi jih biti okoli 150. Mladina je dobra in ubogljiva, da se ji le koristna reč prav razloží, in pové, da gré za njeni prid in blagor naroda, da ji je v hvalo, ako podpira rečí, ki stalno veljavo imajo, da je bolje kak krajcar dati za milošnjo domovini, kakor pa, da se toliko papirnatih desetic posmodí na tistih prismojenih pluča osmodečih smodkah. Se vé, da siliti nobenega ni. K temu je pa tudi treba kaj druzega, kakor da se pičle ure odločene slovenščini rabijo v šoli zato, da se slovenščina zasmehuje in da se uganjajo burke, na primer, da je eno, ako pišeš: „Novak“ ali „Novag“, ali „Novagg“, ali „Novaggg“, ali „Novakk“!! i. dr. — Še se bo plakala mati Slovenja, utinam falsus vates sim!

Kar se tiče tvarine in obsežka, bilo bi po mojih mislih jemati v „Cvetje“ a) izvirne dela (to se samo po sebi razume), b) prevode grške in latinske, c) klasične dela slovanskih narodov. Nemške rečí pa bi jez za sedaj odložil, ker so znane in je lahko priti do njih. Tedaj najpred take rečí, kterih je najbolj treba, in ako se oglasí dovelj naročnikov, ne bo treba prodajati po bukvarnicah in tudi zanašati se ni, da bi segali po tacih rečéh drugi ljudje, ki gledajo samo na praktično rabo. Tam ne bo toliko koristi, kakor tù škode.

Novi jugoslavenski časniki in druge novine.

* „Stimmen aus Innerösterreich“, nemški časnik, ki ga izdaja slavnoznani gosp. Einšpieler v Celovcu, niso sicer nov časnik, al v novem letu se je prenaredil tako, da stopi v kolo navadnih tedenskih časnikov; v novem letu bo trikrat v tednu (vsak torek, četrtek in saboto) na celi pôli velike četrtine na svitlo prihajal in se v nemškem jeziku boril za naše pravice, pa tudi za pravice sosedov Nemcov, s kterimi v ozki dotiki živimo. Mir in sprava med Slovenci in Nemci v notranji Avstrii ostane mu tudi vprihodnje vodílo in prizadeva. Da je gosp. Einšpieler vès mož zato, to je dokazal po dosedanjem mesečniku, ki si je pridobil po vseh straněh že veliko prijatlov; gotovo si jih pridobí po svoji novi prenaredbi še veliko več. Naj ga podpirajo vsi Slovenci z obilnimi dopisi in naročbami, pa skušamo naj, da pride tudi v vsako kavarno v slovenskih mestih, da bode tudi Nemcom naznanjal naše zahteve in razjasnjeval mnoge napak-misli. Cena mu je v primeri z drugimi časopisi zlo nizka, namreč za pol leta s poštnino vred le 6 gold.

* „Slavonac“ se imenuje novi časnik, ki bo prvikrat začel izhajati v Slavonii, namreč v Požegi pod vredništvom gosp. Miroslava Kraljevića. Obseg mu je zlo obširen in služil bo v poduk zlasti prostemu narodu; pod naslovi: „Dobar župnik (fajmošter)“, „pjesme, novelle i pripoviesti“, „domači liečnik (zdravnik)“, „kučnik ali mali gospodar“, „zakononoša ili urednik“, „selski knez“ in „Svaštica“ bo donašal na vse straní koristne poduke. Izhajal bo na veliki pôli v osmini za sedaj vsaki mesec trikrat, to je, 10., 20. in 30; cena mu je za celo leto s poštarino vred 4 gld. in 60 kr., za pol leta 2 gold. 30 kr. Prvi list pride 10. dan t. m. — Naj bi tudi Slovenci segli po bratu „Slavoncu“!

* „Prorok“, pučki (ljudski) koledar i ljetopis za leto 1863, je prišel v A. Lukšićevi tiskarnici v Karlovcu na dan. Od konca do kraja zanimivi obseg, ki razun navadne pratike, ima prepolno torbico zabavnih (kratkočasnih) in podučnih člankov na vsako stran, in pa lična oblika, po kteri se odlikujejo vsi tisi iz Lukšičeve tiskarne, priporoča ta koledar tudi nam Slovencom, ki se hočemo malo po malo vaditi hrvaščine. Kinčate ga dve lepi sliki, ki predstavljate Dalmatince in Črnogorce v narodni opravi. Cena je za veliko knjigo celó nizka; „Prorok“ (prerok) veljá mehko vezan le 70 kr., trdo vezan pa 80 kr. Kdor ga v Ljubljani želí dobiti, naj se oglasi pri vredništvu „Novic“.

* Naznaniti imamo še iz muzičnega polja novo krasno delo „Cetinka“, narodno čvetorko (kadrilo) za klavir zložil po narodnih napevih Evgen Stojanović. Ker je prišel pust in ž njim navadni čas plesa, je pač želeti, da se „Cetinka“ razlega pri domačih in očitnih veselicah. Svesti smo si, da bo povsod dobro došla; zato naj bi se našla na vsakem klavirju naših domorodkinj. Cena ji je le 80 nov. kr., in kdor jo želí, naj se oglasi pri vredništvu „Novic.“

Dopisi.

Iz Gradca ob novem letu. — Trpka prigodba, ktero 48. list lanskih „Novic“ zastran slovenskega krstnega lista pripoveduje, je po ušesih zabrnela kakor nekdanja Samuelova grožnja. Nedavno pa me uni zlo podobna pretrese. Šel sem namreč nekega učilišnega vodja nekaj vprašat zavoljo nekega dijaka. Pregleda in pregleduje vès imenik — pa tega dijaka le ne najde. Ko mu trdim, da gotovo v šolo pohaja, najde zadnjič njegovo vloženo prošnjo za sprejem. Na tej stojí zapisana odloka: „Ker je v krstnem listu, na svedočbi zrelosti in na prošnji ime povsod drugače zapisano, se le začasno sprejme, dokler istosti imena ne spriča.“ Mahoma mu razlagam, da je povsod ravno tisto in isto ime, in da vsa dozdevna različnost za ptujca le odtod zvira, ker je ime v krstnem listu še po nemško napisano, na svedoštvu zrelosti pa vsled ravnopravnosti že po slovensko, in v prošnji se je tudi krstni nemški „Johann“ v slovanski „Ivo“ prekršen. Odgovorí mi: „To utegne vse res tako biti; vendar učenca ne pustim k skušnjam, dokler mi istosti svojega imena postavno ne spriča. To

že sem od večih terjal in moram terjati, zakaj po postavi mora ime s krstnim listom do črke in pike jednako biti.“ Po takem, mu rečem, še ne bo s ravnopravnostjo stari krivici konca, ktero je dozdaj nemška pisarija Slovencom v šoli in v kancelijah delala. Poprej je kancelija naše imena slabo pisala in pokvarjala, ker premnogih slovenskih imen ne more s nemškimi črkami prav pisati; zdaj pa bo spet kaj sitnosti in stroškov, da se pokvarjene imena postavno popravljajo. Na to mi odgovorí: „Prva in glavna podlaga za vsako ime so krstne bukve. Te pa imajo duhovniki v svojih rokah. Zakaj tedaj ne pišejo saj tistih imen s slovenskimi črkami, ktere se z nemškimi ne dajo prav zapisati?“ — Tak temeljit neomagljiv odgovor preseka vse daljne ugovore in kaže nam prejasno, da še smo premalo praktični in marsikterih opotik in slabih nasledkov sami preveč krivi. Neobhodno je tedaj: Le naprej! in ako še kaka môra matične knjige tlači, dopušča vendar ravnopravnost, veleva praktičnost in lastna korist in čast, da barem vse osobne in krajne imena že vselej prav slovenski s slovenskimi črkami pišemo, da se zarodniki ne bodo nuje kesali nad nami.

Živkov.

Iz Celja. *(Celjska čitavnica.)* Vabilo. 11. januarja tega leta, to je, v nedeljo, bo v čitavnici naši velika skupščina, v kteri se bo naznanil dnarstveni stan društva in se volil nov odbor za leto 1863 — potem ples. — Ob enem se tudi vabijo čč. gg. društveniki k „besedam s plesom“, ki bodo: 18. jan. v čitavnici, 25. jan. na Laškem, 2. febr. v čitavnici, 8. febr. v Žavcu in 16. febr. sopet v čitavnici, kterega dne se bo tudi obhajala obletnica ustanovljenja naše čitavnice.

Odbor čitavnice.

Od sv. Trojice na Štajarskem 1. jan. J. Ž. — Letina je lani pri nas, hvala Bogú, se dobro obnesla; imamo dosti kruhka in vinca. Vino se dobiva od 30 do 40 gold. štrtinjak, pa se vé, če je prav dobro, da tudi po 50 do 60 gold. — Slovenščina čedalje bolje mesto pri nas dobiva; pri sodnii v Rogatcu slovenske vloge vse po slovensko rešujejo, tudi sodbe (urteljne) po slovensko delajo in razpošiljajo; ravno tako tudi vpisovanje v javne bukve gospod Pevnik po slovensko vreduje. Res prav veselo je viditi, kako se ti uradni gospodje po slovensko lepo odsekavajo. Tudi imamo uradnika gosp. Feihtinger-ja, ki je bil popred učitelj slovenščine. Samo to želimo še, da bi naš ljubljeni gosp. bilježnik (notar) hotel vse vloge po slovensko dalje izročevati; tedaj bi bila pač prav za prav slovenska pisarnica v Rogatcu. Pa se nadjamo, da počasi bo vse prišlo, — saj ne more drugače biti, da po domače na domači zemlji ravnamo.

Iz Ljubljane. V četrtek se začne deželni zbor in ž njim novo življenje v toliko važnih zadevah, ki se tičejo dežele. Zbor se bo začel z veliko sv. mašo. Sedeži so letos v zbornici drugač postavljeni, ker bi sicer stenografi ne slišali dosti. Stenografi so iz Dunaja že tukaj; med njimi je mlad gospod pravnik, Slovenec iz Štajarškega, ki je 18 mescov pisal v državnem zboru pa tudi zná slovensko stenografijo.

Iz Ljubljane. *(Čitavnica v preteklem letu.)* Iz letopisa, ki ga je gosp. tajnik naznanil unidan velikemu zboru, povzamemo sledeče: Čitavnica je imela to leto 48 različnih časnikov, ki jih deloma plačuje, deloma zastonj prejema; kakor si kdo izbere, dobiva po redu vsaki teden dvakrat na dom časnikov; odbor je tudi sklenil pripravnih knjig si omisliti, kadar bo dnarnica bolj premožna. Učil se je tudi slovenski jezik v čitavnici; začel je prvi gosp. profesor Macun, ki je razlagal tudi čitanje cirilice, za njim gosp. Lésar, realkini katehet in pa gosp. And. Praprotnik, učitelj mestne glavne šole. Društvo je imelo leto in dan 13 besed, od konca do kraja zanimivih, in prizadeval si je odbor, da si je, razun domačih umetnic in umetnikov na glasoviru, pridobival tudi popotne slavne umetnike za svoje besede, tako slavno Zadrobilkovo umetnico na glasoviru, slavnega Svečina in Lombardita na goslih; s petjem so besede razveseljevali gospé in gospodje, kterim je vodja gosp. prof. Anton Nedved. Tudi govori (deklamacije) so zlatili nam prijetne domače zabave; gospé, gospodične in gospodje so posebno zadnji čas se tako marljivo lotili deklamacij pa tudi gledišnih iger, da je bilo veselje. Pošteni ples je ob pravem času prišel na vrsto, posebno radi so se plesali slovanski plesi „Kolo“, „Slovanka“. Društvo se je podalo poleti enkrat na Šmarno goro, drugikrat v postojnsko jamo; sprejelo je kolikor moči slavno drage goste iz Štajarja in Ipave; udeleževali smo se z bratovsko ljubeznijo „besede“ celjske, mariborske, vipavske in loške. Na povabilo sl. reške županije k slovesnosti na Grobniškem polji je čitavnica poslala gosp. Miroslava Vilharja za namestnika svojega. Udeleževala se je čitavnica tudi drugih domačih veselih dogodb; pri dohodu c. kr. domačega regimenta je čitavnica darovala 192 gld., ter je od mestnega župana zahvalno pismo prejela za domorodni dnar. Poklonil se je odbor čitavnice našemu slavnemu c. kr. deželnemu poglavarju gosp. baronu Schloissnig-u ob dohodu njegovem, ter od njega prijazno bil sprejet. Ker se društvo od dne do dne čedalje bolj množí, se je preselilo v novo stanovanje, kjer se mu je zidala lepa dvorana. Ker vsak začetek je težak, je društvu dobro došel znaminiti dar od 1000 gld. iz blazih rok preuzvišenega škofa Štrosmajer-a, gosp. Fid. Terpinca s 100 gold., gosp. Kalistra s 100 gold. in nekterih druzih.

— Nobena „beseda“ ni bila še tako polna kakor poslednja v nedeljo; vse je menda bilo radovedno, kako se bo obnesla igra „Kreg med ženo in možem“ po nemškem „der häusliche Zwist“ prav izvrstno po gosp. Z. poslovenjena, pa tudi od moža, žene in soseda tako izvrstno igrana, da lahko vsi trije bi stopili na očitno gledišče in ploska bi jim ne bilo ne konca ne kraja, kakor ga tudi tukaj ni bilo. Zraven igre, ki je danes zvonec nosila in ki jo željno še enkrat pričakujemo v veliki dvorani, se je mlada govornica danes prav lepo kazala s humoristično Koseskovo pesmijo „Raj zgubljen“; brez spodtike je dolgo deklamacijo v vseh povdarkih, šaljivih in resnobnih, izvrstno do konca speljala in zato občno pohvalo sprejela. Začele in končale so „besedo“ tri že zdavnej nam priljubljene pesmi: dve Fleišmanove („Stari Krajnec“ in „Planšar“) in ena narodna, ki se nahaja tudi v zberki Fleišmanovi pod naslovom „Ljubezen domovine.“ Lepi glasi milih pesmic so hipoma našli pot v srce poslušavcov vseh.

— „Naprej“ pod vredništvom gosp. Miroslava Vilharja je prišel že dvakrat na svitlo. Dobro je vredjen. Ker pa si je vzel obilo tvarine v svoj predmet, mu bo še le na večem prostoru, to je, v več listih mogoče pokazati vse svoje predalčke. Da je jezik skoz in skoz čist slovensk, porok nam je slavnoznani pripomočnik gosp. Levstik. Oblika je lična. In tako je „Naprej“ hvale vredno stopil v kolo svojih starejih slovenskih bratov.

— O zadevah slovensko-nemškega slovnika je prinesel „Volksfreund“ v svojem zadnjem listu l. l. toliko krivih misel, da nam dolžnost veleva, saj poglavniših rečí ob kratkem omeniti, ker oni sostavek je tako napravljen, da bi utegnil kako mrzenje izbuditi nad tem nam sila potrebnim delom. Prvič izpuša dopisnik v navedenem 26. §. oporoke rajnega knezoškofa Wolf-a ravno najvažniše točke, v kterih je ukazano, da mora v vseh okoljšinah zmiraj toliko gotovine pri rokah biti,

da se nikakor ne zadržuje tisk. Zakaj nek je dopisnik to izpustil? Dalje se čudi, da je deželni zbor pospešil to zadevo na dotičnem mestu, in ne vé „aus welchem Titel“ je to storil? Naj bere, če je pozabil, dotične obravnave iz 7. seje deželnega zbora 1861, pa bo vidil, da je odbor nalogo dobil zato od zbora, in da mu bo mogel odgovor dati letos. Če rajni škof gotovo niso hotli s tem slovnikom Alojzjevišču velikega dobička naklanjati, ker so želeli le deželnim potrebam vstreči (§. 26), pa mu tudi niso škode naklonili, zakaj za prvi del (s 6000 iztisi) so že okoli 13.000 gold. stroškov za slovnik poplačali, dokler so še živi bili, tedaj tega kapitala niso odtegnili Alojzjevišču, ampak darovali so ga deželi iz svojega premoženja. Ker tedaj stroški 1. slovnikovega dela (brez vštetega papirja za sv. pismo) menda ne znašajo 19.000 gld., je očitno, da že dosihmal poprodani iztisi skoro da povračajo vse stroške Alojzjeviščeve, in ker se ga bo gotovo čedalje več poprodalo, bo dobiček Alojzjevišča še velik. Kar se pa tiče pritiklin od „zahodnje cerkve“ je tako abotno, da se ne splača spuščati se v besedo, kakor tudi v to ne, da bi se tisk 2. dela po nasvetu dopisnikovem odložil „bis zur Entscheidung des Sprach-Läuterungsprozesses“. Saj je vsakemu znano, da v jezicih ni nobenega „Stillstanda“, — da se vsak jezik od leta do leta bolj olikuje, in da tudi Adelung ni čakal s svojim nemškim tako dolgo, da bi bil Grimm njegovo delo prevzel. Kar pa se tiče tistega jezika, ki ga dopisnik jezik „Novoslovencov“ — in na čelu njih „Novice“ se vé, da „nie ohne diese!“ — imenuje, se ne spuščamo za svojo stran v nobeno pravdo, ter le iz predgovora „Zgodb sv. pisma“, ki so jih izdali rajni tržaški škof Ravnikar v Ljubljani leta 1815, podajamo dopisniku nekoliko vrstic v prevdarek, ako tudi škofa Ravnikarja ne šteje med „Neuslovenen“. Tako-le so pisali visokoučeni jezikoslovec Ravnikar o tisti krajnski „kolobocii, ki Krajnca po nedolžnim v zaničevanje spravlja“: „Ne le mi Krajnci, 60 milijonov ljudí govorí slovenski jezik, in vsem pridejo naše bukve v roke, in grdo je, jelite, če se nam očita, da smo vso besedo skazili? Zakaj bolj skrbé drugi Slovenci za nas in naše besede lepoto kakor mi sami za-se! Ni kaj lepo to, pa res je. Pa zmiraj ne sme taka biti. Vsaki narod, kadar se začne nekoljko otesávati, začne to pri domači besedi, da jo očedi. Ako tedaj tudi mi to storimo, kteri pametni Krajnc bo marnje delal? Tega braniti se pravi Krajnce v nič tlačiti in pot jim do veči razuma zaperati. Mene tega Bog vari!“ — Tako škof Ravnikar. Ne bili bi menda verjeli, da bojo mogli še „Volksfreundovemu“ dopisniku krive misli razjasnovati leta 1862!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Dunajskim siromakom, ki jih huda revščina pozimi tare, so darovali cesar 2000 gold.

— C. kr. ministerstvo dnarstva želí papirnate desetíce, ki so brž zamazane in strgane, nadomestiti z drobižem iz neke kovine, ki je manj vredna kakor srebro po izgledu angležkega, belgiškega, francozkega in švicarskega drobiža.

— Vsled c. k. ministerskega ukaza imajo vsi c. k. uradniki v pokoj se podati, ki so doslužili že svojih 40 let, da se namestijo drugi, in tako spet v službo stopijo, ki so poslednje dve leti začasno ob njo prišli in kterih vseh je menda blizo 1200.

— Knez Mirko Petrović se je poslednji dan p. l. poklonil cesarju ter se še tisti dan zvečer po železnici podal v Trst, odkodar se je naravnost vrnil domú v Cetinje.

— Ažijo srebra je padlo že do 11, in je tedaj zdaj že tako nizko kakor ni bilo menda 2 leti, cekini so po 5 gold. 42 kr.

Štajarsko. Nadškof salcburški je gosp. dr. Jak. Stepišnik-a, stolnega dekana v Mariboru, za knezoškofa lavantinskega izvolil. — Časnik nemški „Telegraf“ je ob novem letu dobil novega vrednika, ki bo nek program nemških autonomistov krepko zastopal.

Ogersko. Iz Pešta. Kakor „Sörgöny“, časnik ogerske dvorne kancelije, piše, se bliža čas, da nehajo kmali začasne naredbe (provizorium), ki so ovirale, da ni prišlo na Ogerskem celó nič naprej, ampak vse je otrpnilo. Kako se bode konec storil temu mršavemu stanju, ne pravi sicer vladni ogerski časnik; al da se bode, to pravi določno. Bog daj, da bi ne hiralo dalje pravo ustavno življenje, ampak se razcvetalo v vseh deželah Avstrije! — Presvitli cesar so se spet milostljiv skazali in ukazali, naj zoper vse tiste, ki so se razžaljenja Njih Veličanstva ukrivičili (menda jih več kot 40), nehajo preiskave.

Česko. Cesar so dovolili, da gospodje Palacki, Rieger, Šembera, Kuzmany, Erben in Rezač smejo sprejeti in nositi od ruskega cara sprejete rede.

Moravsko. O zadevah tisočletnice Cirilove in Metodove sta škofa v Olomucu in Brni razposlala pastirski list, v kterem svoje ljudstvo vabita, naj se udeleži velike svečanosti v spomin, da je Slovanom pred 1000 leti po teh apostolih osrečivna luč krščanstva zasijala. Staročastni Velehrad bo to leto res prava Božja pot.

Laško. Iz Rima. Poslednji dan starega leta so sv. oče „Bog tebe hvalimo“ peli v cerkvi jezuitov. Velika množica Rimljanov je papeža, ki so spet trdni, v kočijah spremila v cerkev. — Iz Turina. Kralj je ob novem letu tolažil poslance, naj ne obupajo, čeravno preteklo leto ni bilo „Italii“ ugodno.

Francozko. Iz Pariza. Ob novem letu so po navadi se vsi poročniki ptujih vlad poklonili cesarju Napoleonu; govornik jim je bil papežov poslanec, ki je cesarju srečo vošil v imenu vseh. Napoleon jim je v svojem odgovoru trdno zaupanje razodel, da se mir ohrani tudi v novem letu.

Srbija. Iz mnogih znamenj se kaže, da prihodnjo spomlad se utegne iznova začeti razprtje med srbsko in turško vlado. Še zmiraj se pošilja iz podonavskih knežij orožje in strelivo v Srbsko, le s tem razločkom, da vsako tako pošiljanje daje knez Kuza spremljati z vojaki, ker se boji, da ne bi Turki s silo v svojo pest dobili, kar ne morejo doseči z ugovorom diplomacije.

Grško. Večina grškega naroda je te misli, da si za zdaj ne voli kralja, marveč naj začasno vlada trojemoštvo (triumvirat), ki se voli za leto in dan. Francoza sovražijo Grki zdaj še bolj kakor Bavarca.

Turško. V Bihaču v Bosni se je začela med ljudmi neka kugi podobna bolezen; zgrabi ta bolezen posebno take, ki so jedli meso takih goved, ki so poginile za govejo kugo. V Brodu so zaprli brž mejo, da noben Bosnjak ne more v avstrijansko Slavonijo. — Sultan v svoji možganini bolezni tako trosi dnar, da je že sama angležka vlada, ki ga z dnarjem podpira, v velikem strahu. — 28. dec. je slavna česka umetnica Zadrobilkova dala v Carigradu koncert, kakoršnega — kakor dopisnik „Narod. Listov“ piše — Turki že več let niso doživeli. Vse je začarala s svojo umetnostjo na klaviru. -- Najstareji ljudje ne pomnijo take hude zime kakor je letošnja; snega je toliko, da ga ljudje komaj gazijo po ulicah.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**